

Maeterlinck, een Nobelprijs voor Gent

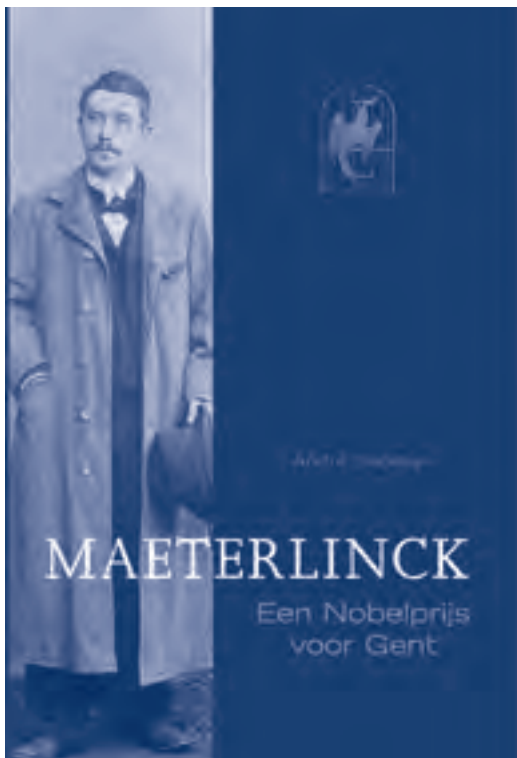
Over de auteur Maurice Maeterlinck bestaat nog geen lijvige biografie, zoals het onlangs bekroonde werk van Joris Van Parys over Cyriel Buysse, *Het leven, niets dan het leven. Cyriel Buysse & zijn tijd*. Dit komt misschien wel omdat het quasi onmogelijk is het enorme oeuvre en het intense leven van deze Nobelprijswinnaar uit Gent in één boekdeel samen te vatten. De nieuwe publicatie *Maeterlinck een Nobelprijs voor Gent* telt een honderdtal bladzijden en kan bijgevolg evenmin volledigheid nastreven. Ze pro-

beert enkel een – ondanks de Nobelprijs-weggedeemsterde reus van de wereldliteratuur weer onder de aandacht te brengen, en het belang van zijn werk en van zijn persoon te schetsen aan de hand van korte hoofdstukjes, vertrekkend van zijn jeugd in Gent en eindigend met enkele bladzijden die Maeterlinck zelf over die Gentse jeugd heeft neergeschreven in zijn memoires *Bulles bleues*. Daarin vertelt de wereldburger, die steeds Gentenaar bleef, op het eind van zijn leven vrijmoedig over zijn ouders, over hun land-

goed in Oostakker, over zijn schooljaren bij de jezuiten, over de begijnhoven en over de kerken van Gent. Daartussen ligt een lang en rijk gevuld leven vol verrassingen, onverwachte wendingen, en vooral van meesterlijke creaties die de hele wereld veroverden, tot in Rusland, de Verenigde Staten en Japan.

Enkele facetten hiervan worden toegelicht: zijn eerste stappen als dichter, zijn doorbraak in 1890 en zijn belang in de artistieke stroming van

Vervolg op pagina 2

het symbolisme, de plaats die hij als auteur innam onder de Frans schrijvende Vlamingen, zijn vriendschap met Cyriel Buysse, zijn jaren met Georgette Leblanc en nadien met Renée Dahon - relaties die bepalend waren voor zijn creaties – de toekenning van de Nobelprijs in 1911, en tot slot zijn dood en nalatenschap. Bijzondere aandacht gaat ook naar Maeterlincks populairste creatie *De Blauwe Vogel*, en naar de vele componisten die inspiratie haalden uit zijn werk, zoals Claude Debussy, die met zijn opera *Pelléas et Mélisande* Maeterlincks gelijknamige toneelwerk onsterfelijk maakte.

De nieuwe uitgave is een bijgewerkte versie van een brochure die het Stadsbestuur in 1999 publiceerde ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van Maeterlincks

overlijden. Ondertussen is de auteur toch meer en meer in de aandacht gekomen: er verscheen een boek van David Van Reybrouck over het essay *Het leven van de termieten* (dat zou gebaseerd zijn op het werk van de Zuid-Afrikaanse dichter en termietenkenner Eugène Marais); in 2007 jaar werd het Time-festival rond Maeterlinck opgebouwd, en ook enkele tentoonstellingen in binnen- en buitenland brachten hem opnieuw voor het voetlicht. Het archief Maeterlinck verhuisde intussen van het Museum Arnold Vander Haeghen naar het Stadsarchief in De Zwarte Doos, waar het onder betere omstandigheden kan geconserveerd en geconsulteerd worden. Deze recente feiten en gegevens zijn, samen met de laatste belangrijke studies, in de nieuwe publicatie opgenomen. Ook wordt met

een literaire wandeling ingezoomd op de vele plekken in de stad Gent die nog met de naam Maeterlinck verbonden zijn, vanaf zijn geboortehuis in de Peperstraat tot het middeleeuwse kasteel Rijvische in Zwijnaarde, waar hij als kind bij zijn grootmoeder logeerde.

Voor de illustraties kon in de eerste plaats worden geput uit de omvangrijke collectie van het archief en de bibliotheek Maeterlinck, die door de Stichting Maeterlinck is samengebracht en bewaard wordt in het Stadsarchief en in het Museum Arnold Vander Haeghen: foto's, brieven, persoonlijke documenten en vooral vele boekillustraties uit de bibliotheek uitgaven van zijn werk. De in ruim twintig talen uitgebrachte versies van zijn poëzie, toneelstukken en essays werden immers vaak uitvoerig geïllustreerd door

tal van kunstenaars zoals Frans Masereel, George Minne, Fernand Khnopff, Charles Doudelet en vele grote buitenlandse grafici. Allen voegden ze een extra dimensie toe aan zijn literair oeuvre. Dankzij de inbreng van beeldend vormgeefster Caroline Van Poucke en fotograaf Storm Calle van het Stadsarchief, werd dit biografisch en literair overzicht op die manier ook een aantrekkelijke kunstuitgave. Daarnaast zijn er ook enkele zeldzame foto's opgenomen uit buitenlandse collecties - zoals van de Franse Hongaar André Kertész - en bevat het boek een bijdrage van Gentenaar en fotograaf Nicolas Maeterlinck, een verwant van de Nobelprijswinnaar.

André Capiteyn,

Maeterlinck, een Nobelprijs voor Gent. Stad Gent, Departement Cultuur en Uitgeverij Snoeck, Gent, 2008 – 112 pagina's – ca. 120 illustraties - ISBN 978-90-5349-658-9 – Prijs: 20, 00 euro. Te koop in de boekhandel, in het Museum Arnold Vander Haeghen en in de Stadswinkel (ook verschenen in Franse vertaling)

De redactie van archiefink sprokkelde voor dit nummer een aantal artikelen bij elkaar met een literaire inslag. De nagelnieuwe publicatie van de hand van André Capiteyn over onze enige nobelprijswinnaar voor literatuur, de Gentenaar Maurice Maeterlinck, rolt eerstdaags van de persen. Onder de titel *Maeterlinck een Nobelprijs voor Gent* wordt deze *reus van de wereldliteratuur* van onder het stof gehaald. Het Stadsarchief bewaart met trots het omvangrijke literaire en persoonlijke archief van deze auteur.

Jean-Paul den Haerynck leidt ons deskundig doorheen de internetsite van Literair Gent. Dit samenwerkingsproject van Openbare Bibliotheek, Stadsarchief en Gent Cultuurstad resulteert in een boeiende en diepgravende site waar informatie van en over auteurs in verband met Gent kan opgediept worden. Een terechte aanrader voor iedere liefhebber van literatuur.

Guido Everaert licht een tipje van de sluier op over de historische evocatie tijdens de Gentse Feesten in het Hotel d'Hane Steenhuyse. Dit evenement, dat voor het eerst in 2005 plaatsvond, brengt de familie en bediendenkwartier tot leven binnen hun stadshotel, gekaderd in het politieke en sociale tijds kader van 1778. Klemtoon dit jaar ligt op het tafelen binnen een adellijk milieu.

In de link leest u een kort verslag van de reddingsactie die het Stadsarchief mee op touw zette in het MIAT ter gelegenheid van de waterschade na op de wolkbreuk van 15 mei 2008.

U ziet het beste, alweer een flink gestoffeerd en actief nummer van archiefink!

Literair Gent: een samenwerkingstraject voor het ontsluiten en beheren van literair erfgoed

Door de eeuwen heen hebben schrijvers in Gent gewoond of gewerkt en sporen daarvan nagelaten in hun literair oeuvre. Ook passanten bezongen soms het roemrijke Gentse verleden, de torenrij, de sociale toestand of het karakter van de Gentenaars.

Het geheugen van de stad Sinds Justus Ryckius' *Lof der Gentsche dichters* (1614) is al gepoogd om de Gentse literatuur in kaart te brengen. Door het Vlaams decreet op het Integraal Lokaal Cultuurbeleid en het Erfgoedconvenant met de Stad Gent, konden de Stedelijke Openbare Bibliotheek en Gent Cultuurstad vzw een project opzetten om dit literair erfgoed toegankelijk te maken, met drie doelstellingen:

1. Inventariseren en formatteren (bewaken & bewaren)
2. Ontsluiten (digitaal vindbaar & laagdrempelige toegang maken)
3. Actualiseren (her/gebruiken)

Eerder dan een stuk lokale literatuurgeschiedenis te schrijven, wilde het project een brede toegang tot het 'geheugen van de stad' verzekeren.

Wat is Literair Gent?

Literair Gent verzamelt alle informatie over literatuur in Gent én Gent in de literatuur, van de Middeleeuwen

tot heden. Het project is het resultaat van samenwerking tussen partners uit de private sector en de overheid, tussen professionelen en vrijwilligers. De website www.literair.gent.be is de concretisering van alle doelstellingen en content, en zet het eerder gedrukte, onvolledige traject om in een digitale, geoptimaliseerde inventaris.

1. Samenwerking

De openbare bibliotheek kon haar literair archief en expertise inzetten, het Stadsarchief beschikte over historisch materiaal, Gent Cultuurstad zorgde voor planning, procesbeheer en actualisering. Frans Heymans, auteur van de Gentse bloemlezing *Voor den duivel geen stap achteruit* (1992), coördineert

het lexicon, de ruggengraat van de website. Buitenshuis werden partners gevonden bij het Antwerpse Letterenhuis en de UGent, in de ICT-wereld en het literaire veld. Financiële steun kwam van de Stad Gent en de Vlaamse Gemeenschap.

2. Proces

Toegankelijkheid van informatie bepaalt het duurzame (her)gebruik in de toekomst (compatibiliteit, portaaltoepassingen, commerciële partners); daarom moest de door de jaren heen gevonden informatie eerst gestandaardiseerd worden. De voorbereidingsfase was cruciaal: welke gegevens ontsluiten, op welke zoekstrategieën anticiperen, hoe de bronbeschrijving bij elke actua-

lisering zichtbaar maken? LG ontwikkelde zelf authoritymodellen, indexen, een onderwerpsthesaurus, formuleren en procedures. De website www.literair.gent.be ging online op 24 mei 2004, de eerste voltooiingsfase is voorzien tegen eind 2012.

3. Vervolgtraject

LG groeide uit tot het culminatiepunt van een lange reeks verzamelde gegevens uit archieven, literaire verenigingen, bibliotheekcatalogi en internetbronnen. De huidige inventaris wordt nog maandelijks aangevuld, gezien er ook voortdurend nieuw literair erfgoed wordt geproduceerd.

4. Website

www.literair.gent.be

* Begrenzing/ontgrenzing

Alle aspecten van het Gentse literaire leven komen aan bod: Gentse auteurs, literaire verenigingen en tijdschriften, evenementen, rederijkerstoernooien, de Poëzieroute, de Literaire prijs Stad Gent, de stadsdichters... Het lexicon reikt van middeleeuwse schrijvers (Einhart, Chrétien de Troyes) tot de grote auteurs uit de vorige eeuw, maar omvat ook 'vergeten' scribenten en buitenlandse coryfeeën die een (soms dwars) beeld van Gent schetsten: Dante, Petrarca, Goethe, Hugo, Chateaubriand, Multatuli, Rilke, Miller, Nooteboom. Met recente Gentse schrijvers én met de explosieve groei van nieuwe publicaties schuift de grens van het lexicon nog voortdurend op.

*Structuur

www.literair.gent.be kreeg een strakke structuur, met een hoofdmenu dat de gebruiker stapsgewijs begeleidt doorheen *Overzichten*, *Lexicon*, *Fragmenten en Wandelingen*. Biografisch-bibliografische informatie, illustraties en routes werden gelinkt met veelzeggende tekstfragmenten. Een helpfunctie en zoekoptie zijn altijd bereikbaar. Van een titel in de bibliotheekcatalogus kan men meteen doorklikken naar een tekstfragment op de LG-websites; integratie van LG-fragmenten met de volledige online-versie van het boek is in voorbereiding.

*Toegankelijkheid

De structuur wordt ondersteund door achtergrondkleuren en het actief aanbieden van namen en trefwoorden. Literair jargon is vermeden en de lengte beperkt; er staan geen internetlinks in de tekst zelf.

*Zoekopties

Via de functie *Uitgebreid zoeken* kan men de zoekresultaten erg verfijnen. Een Zweeds schrijvende mannelijke auteur tussen 1890 en 1960? Bengtsson! Een fragment over Gentse arbeiderskinderen? Bij Conscience! Een Franstalig gedicht over het Belfort? Zie het thema Klokke Roeland! Het combineren van thema, periode, taal en genre, maakt ook verschillende vertelperspectieven/ideologische uitgangspunten zichtbaar: Beerblock behandelt arbeiderskinderen realistisch, Conscience maakt van de katoenfabriek

een duivelse industriële metropool en Alexandre Dumas beschrijft het wonderbaarlijke 'Manchester van België'.

5. Actualisering

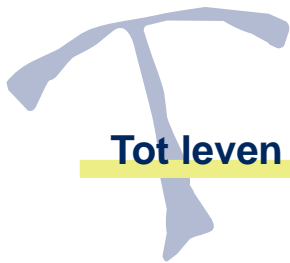
Al deze opties stimuleren hergebruik door studenten en publicisten. Dat gebeurde al in functie van stadspublicaties, wijkevenementen, onderwijsintroducties, Timefestival en Literaire Lente. De website bevat als extra smaakmakers ook scherpe citaten, een actuele *Focus* en een nieuwsvak voor *updates*. Virtuele wandelingen, een chronologie (momenteel in voorbereiding), ... reiken nieuwe toepassingsgebieden aan. Het lexicon telt inmiddels zo'n 1200 namen, tegen 2015 moeten alle 3.500 tekstfragmenten online komen.

6. Reacties

In 2005 werd het project Literair Gent bekroond met de *VGI-ICT Innovation Award* van de *Vereniging voor Geschiedenis en Informatica*. De jury loofde de veelzijdigheid, samenwerking, toegankelijkheid en dynamiek van de website. LG is intussen gemarkeerd als studieplek, leesruimte en virtuele route. 'We spreken slechts stukken van onszelf uit maar we zingen wel voor de wereld.' (dixit het Gentse tijdschrift *VF&G*).

www.literair.gent.be

Jean-Paul den Haerynck
(bibliotheekassistent &
redacteur LG)

Tot leven gewekte adel en hun domestiquen

Dit jaar brengt de Dienst Monumentenzorg tijdens de Gentse Feesten drie historische evocaties in het Hotel d'Hane Steenhuyse. Dit zijn allesbehalve vrijblijvende toneelstukjes, opgehangen aan de kapstok van de geschiedenis van het gebouw. Het idee voor de evocaties ontstond een tiental jaar geleden, toen bij open dagen steeds meer bezoekers informatie vroegen over het leven van de adellijke bewoners en hun personeel. Een boek of een tentoonstelling konden de leefomstandigheden onmogelijk weergeven. Daarom hebben we beslist om de personages ten tonele te voeren in het statige stadspaleis dat ze ooit hebben bewoond. Het is niet de bedoeling het dagelijkse leven exact te reconstrueren, maar de verhaallijnen berusten op ware feiten. Er moesten dus zoveel mogelijk gegevens worden verzameld. Maar hoe te beginnen aan zo'n moeilijke klus? Welke familie moest eerst aan bod komen? Wat was er over de diverse families bekend en waar was er bijkomende informatie te vinden?

De eerste evocatie werd opgevoerd in 2005. Voor *De generaalen staet van een goede famielde in Gent*, die zich afspeelt in 1808, deed kunsthistoricus Wout De Vuyst onderzoek in de bevolkingsregisters. Daaruit bleek dat het herenhuis toen heel wat familieleden met hun personeel onderdak bood. Er werd een aantal interessante personages gekozen: graaf Jean Baptiste d'Hane de Steenhuyse, gravin Marie Madeleine Rodriguez d'Evora y Vega, kamermeid Isabelle Vanden Abee-

le, kokkin Regina Vormeseele, meid voor alle werk Colette van Eechout en de portier Jean Verpoorte. Historicus Daniel Lievois leverde de gegevens voor de historische context.

Vervolgens werden zoveel mogelijk gegevens verzameld over de familie en haar personeel. Het familiefonds d'Hane Steenhuyse (SAG) werd grondig doorgespit, evenals publicaties over de familieleden waarin bruikbare gegevens over het grafelijke echtpaar stonden. In de bevolkingsregisters deed Ginette Desmet heel wat bijkomende ontdekkingen over de personeelsleden. Dit mag een gelukkig toeval genoemd worden, want gegevens over gewone Gentenaars voor die periode zijn zeer schaars. Een archiefstuk in de bibliotheek van de Universiteit Gent leverde informatie over de tuin in het

kasteel van Leeuwergem, het buitenverblijf van de graaf. In het Gentse Stads- en Rijksarchief zitten interessante boedelstaten van de familie, die heel wat gegevens leverden.

Voor het leven van de *domestiquen* werden werken geraadpleegd over de hoeveelheid, de soort en het onderhoud van het huishoudlinnen. Achttiende- of oudere kookboeken en menu's werden opgespoord om de gerechten te kunnen achterhalen. In inventarissen vonden we de wijnsoorten die toen gangbaar waren en de Wegwijzer van Gent leverde interessante leveranciers op van allerlei producten.

Marijke Detremmerie, consultant en textielspecialiste bij het Designmuseum, stelde haar kennis ter beschikking voor de historische kledij. Patronen werden uitgekozen voor de

kledij van het adellijke echtpaar en de portier. Pruiken en grime werden geleverd en verzorgd in samenwerking met het Provinciaal Instituut voor de Haartooi en Schoonheidszorgen. Voor de kledij van het personeel stonden figuren uit de vroeg negentiende-eeuwse schilderijen van het Hotel Clemmen model. Zo konden zowel het model als de kleuren van hun kledij worden bepaald. De textielsoorten en kleuren zijn dezelfde als in 1808.

Het gebruikte meubilair voor deze evocatie kwam uit de collectie van de Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten, aangevuld met stukken uit de Bijlokecollectie en het Bijlokeklooster. Sommige voorwerpen zijn aangekocht, andere werden geleend bij particulieren. Voor het huishoudlinnen hebben we zelfs een oproep tot de bevolking gericht, met zeer positief resultaat.

Het scenario belicht een aantal feiten uit 1808. Het uitgangspunt is een avondje uit naar de opera van de graaf en de gravin. Wat er toen in de opera te beleven viel is opgezocht door muziek-historicus Joris De Zutter. De gevolgen van het operabezoek kan iedereen meemaken die naar de evocatie komt. De bezoeker zal dan ook ontdekken wat die *Generaelen staet* wel mag zijn.

In 2006 maakten de bezoekers kennis met een nieuwe evocatie: *Kunst ten huize van Valérie van Pottelsberghe de la Potterie*, die zich afspeelt in 1888. Ook voor deze evocatie verrichtten de bovenvermelde personen onderzoek. Opnieuw kwamen zeer interessante gegevens boven water. De huishoudrekeningen van Valérie zijn bewaard in het familiefonds d'Hane Steenhuyse in het Gentse Stadsarchief en zijn een schat aan informatie en inspiratie. Het onderwerp voor de evocatie was al snel duidelijk: de interesse van de gravin voor kunst en antiek. Be-

halve met de douairière en haar dochter Lucie Borluut maakt de bezoeker ook kennis met de Zwitserse kunstschilder Charles Giron, bij wie Valérie een portret bestelde, beeldhouwer Gustave Kasteleyn en fotograaf Nestor Schaffers.

Omdat er in de evocatie net een feest achter de rug is, komt de kookkunst ook aan bod. Hierover wordt de bezoeker uitvoerig geïnformeerd door kamermeid Eugénie de Grootte en de kokkin Stéphanie Kimpe. De huishoudrekeningen zijn ook hier weer een zeer informatieve bron. De koetsier, Antoine Aude-naert, weet dan weer alles over het wagenpark en de paarden van de gravin.

De evocatie kon onmogelijk voorbijgaan aan de muzikale interesse van de adellijke bewoonster. Daarom zorgt het personage Jules de la Kethulle de Ryhove voor een afsluitende muzikale noot met contemporaine stukken op een authentieke piano.

Ook nu werd grondig onderzoek verricht naar de historische kostuums. De kledij voor de adel en van het personeel werd gemaakt van dezelfde textielsoorten en naar patronen van historische modellen. Noodzakelijke voorwerpen zoals een tennisracket uit 1888 werden gekopieerd.

Voor deze evocatie werd de negentiende-eeuwse kelderkeuken gerestaureerd. Al het nodige keukengerei, andere objecten en meubilair werden geleend bij het MIAT of bij particulieren. Er werd zelfs een groot keukenfornuis aangevoerd. De onvermijdelijke roddels - waar of niet?- krijgen de deelnemers aan de evocatie te horen bij het licht van een authentieke olielamp.

De laatste evocatie speelt zich af in 1778: *Aan tafel met graaf Emmanuel Pierre d'Hane de Leeuwergem*. Deze evocatie vormt de grootste uitdaging, want voor die periode bleven

maar weinig archiefdocumenten bewaard. We beschikken alleen over informatie uit de familiedocumenten en uit het bouwarchief, bewaard in het Stadsarchief. Onderzoek in het Rijksarchief leverde geen interessante gegevens op. Bevolkingsregisters werden toen nog niet bijgehouden dus weten we bijna niets over het personeel. Maar de familieschilderijen in de eetkamer van het Hotel d'Hane Steenhuyse beelden wel de kok, de kamermeid, een knecht en een tweede maid af. Hun aantal stemt overeen met het aantal achttiende-eeuwse personeelskamers, zodat we kunnen aannemen dat het om de bedienden van de graaf gaat. De koetsier, die ook vast in dienst was, sliep boven de stallingen, voor hem was er geen plaats in het herenhuis voorzien.

De tegenspelers van het grafelijk koppel zijn graaf en gravin della Faille, met wie ze de adellijke status deelden. De della Failles zijn trouwens verwant aan de familie d'Hane. Ook hier was het Stadsarchief een bron van informatie over de familie della Faille.

De kledij van de personages is gebaseerd op de familieportretten in de eetkamer van het herenhuis. De graaf en de gravin zijn in hun beste kleren afgebeeld. Aan de hand van patronen in modelboeken konden die worden nagemaakt. De livreen van twee lakeien voor het werk binnenshuis zijn gebaseerd op authentieke modellen en gemaakt in de familiekleuren.

Hoe het er in adellijke middens aan toe ging op het einde van de achttiende eeuw, wat er aan tafel gezegd werd of gebeurde, wat er gegeten en gedronken werd kunt u allemaal meemaken op de evocatie tijdens de Gentse Feesten.

Onverwachte vrijdagsactiviteit in het Stadsarchief: hulp bij waterschade in het Miat

Het Museum van Industriële Archeologie en Textiel (MIAT) had te kampen met wateroverlast door het stormweer in de nacht van 15 op 16 mei 2008. De waterschade was groot. Het probleem situeerde zich vooral in de bibliotheek van het MIAT.

Het Stadsarchief werd om advies gevraagd. Onze medewerkers hebben de hele vrijdag meegeholpen met het redden van de waardevolle boeken. Bij waterschade is tijd immers kostbaar. Na 48 uur is een schimmelexplosie onvermijdelijk.

Met een zevenkoppige ploeg trokken we met fiets en vrachtwagen met hulpgoederen (kartonnen dozen, kratten, zaklampen enz) naar de plaats van de ramp.

We verwijderden de plasticen kaften van de boeken en stapelden alles netjes op in kartonnen dozen. Een gespecialiseerde firma kwam alles ophalen. Binnen de 24 uur na de ramp konden alle natte boeken gevriesdroogd worden.

Een unieke technische bibliotheek werd van de schimmeldood gered.

colofon

@rchieflink is de driemaandelijkse nieuwsbrief van 't Archief. Gent on Files, een ondersteunende vzw voor het Stadsarchief van Gent

Het abonnement is begrepen in de lidmaatschapsbijdrage: 13 *euro* individuele leden, 15 *euro* gezin, 25 *euro* steunende leden en 250 *euro* ereleden.

Een los nummer kost 4 *euro*.

**Nieuw rekeningnummer:
000-3252077-55**

Adres GOF

p.a. De Zwarte Doos Stadsarchief,
Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
Tel (09)266 57 60
E-mail stadsarchief@gent.be
Website: www.archieflink.centerall.com

Coördinatie en eindredactie

Valérie Meillander
Christine Duthoit

Verantwoordelijke uitgever

Griet Maréchal, Visserij 11,
9000 Gent

ISSN - nummer: 1376-2966

Foto's:

Storm Calle, tenzij anders vermeld.

Inhoud

Evé Grafica - Erika Vanderstockt,
Gent, GSM: 0486/51.78.88

Druk

J. Verbeke, Gent

Inhoud

• Maeterlinck, een Nobelprijs voor Gent	1
• Edito	3
• Leterair Gent	4
• Tot levengewekte adel en hun domestiquen	6
• Link	8